

Der Auftrag intrigeert ondanks ex-RAF-leden

THEATER

Der Auftrag van Heiner Müller. Gedeeltelijk Duitstalige produktie van Theater am Turm, Frankfurt en Felix Meritis, Amsterdam. Gezien: Felix Meritis, 19 februari. Nog te zien t/m 29 februari, 20.30 uur (t/m a.s. zaterdag in combinatie met de Kaaitheater-produktie van dezelfde tekst, zelfde plaats, aansluitend om 22.15 uur).

In Felix Meritis is nog twee avonden iets unieks aan de hand. Tot en met zaterdag zijn daar twee totaal verschillende versies van (en visies op) één en dezelfde theatertekst van Heiner Müller te zien: *De opdracht*. De tekst stelt de vraag hoe het komt dat revoluties vaak samenvallen met het geweld dat ze juist zeggen te bestrijden.

In de nadagen van de Franse revolutie vertrekken een Bretonse boer en beroepsrevolutionair Galloudec, de neger Sasportas en de linkse intellectueel Debuissou naar Jamaica om daar een slavenopstand te ontketenen. De revolutie is in Frankrijk al ontaard in totale terreur. Op Jamaica blijkt ze ook niet levensvatbaar. De drie worden door totaal verschillende opvattingen en inschattingen uit elkaar gedreven. Galloudec en Sasportas sterven, Debuissou overleeft door verraad. *De opdracht* is een verbale reconstructie van belevenissen en gedachten.

In de gedeeltelijk Duitse versie die nu — naast de in deze krant reeds lovend besproken opvoering van Jan Ritsema — in Felix Meritis is te zien, wordt de rijkdom van Müllers tekst op een geraffineerde wijze geconfronteerd met beelden uit de werkelijkheid, met name beelden van de Wende in de ex-DDR, Müllers thuisland. Ritsema's encenering is een pleidooi voor via inzicht hervonden humanisme. Deze versie is harder, politieker ook.

In de opening roept een kind via de helptoets van een personal computer

een collage van revolutie- en geweldsbeelden op. Dat is bittere ironie: revolutie en geweld als computerspelletje. Marx en Engels staan er een tikje bleek bij te kijken. Op het speelveld staat verder een forumtafel, waarop de in rood leer gebonden Marx-folianten ook nog kloek overeind staan. De drie protagonisten nemen achter de tafel plaats. Het zijn de acteur Titus Muizelaar naast de ex-RAF-angehauchten Jünschke, Wackernagel en de zus van Gudrun Ensslin, een van de drie doden uit de RAF-gevangenis Stammheim (de laatste twee wisselen elkaar om de voorstelling af).

De aanwezigheid van de RAF-sympathisanten veroorzaakte een heuse bommelding bij de première. Het bleek loos alarm. En dat is hun aanwezigheid theatraal gesproken ook een beetje. De teksten worden door de heren en de dame gelezen. Een zwaktebod. Muizelaar probeert nog wat met gebaar en blik, maar Wackernagel en Jünschke (de combinatie van de tweede avond) blijven wel erg op de vlakte.

En toch heeft het ook iets, deze droge declamatie (ook de regieaanwijzingen worden gelezen) van Müllers leerstukteksten. Ze dwingen bij de toeschouwer een opperste concentratie af. De tekst klinkt als nieuw, het publiek wordt gedrongen in de rol van luisteraar bij een politiek debat op hoog niveau.

Ronduit opwindend is de rol van het beeldmateriaal. Zeker wanneer de doodgraver van de DDR, Politbüro-lid van de socialistische eenheidspartij Günter Schabovski (de man die via een voortijdige verspreking tijdens een persconferentie op 9 november 1989 de Muur opende) op een groot videoscherm de lange monoloog uit het stuk — De man in de lift — begint te lezen. Was die monoloog in Ritsema's encenering een op menselijke maat gesneden hartekreet van het eenzame individu in het labyrint van de staatsocialistische bureaucratie, in deze versie wordt ze een loeihard, episch-Brechtiaans politiek commentaar. Ze wordt ingeleid (en ironisch becommentarieerd) door enkele statements van Schabovski over liften in officiële DDR-gebouwen. Absoluut absurde teksten. De paternoster — een lift waar je in moet springen — heet bij hem bijvoorbeeld „proletenbaggeraar”. Dat zijn teksten die zelfs Heiner Müller niet had kunnen verzinnen.

Deze versie van *Der Auftrag* is misschien niet in al haar onderdelen, maar zeker als totaal een intrigerend stuk politiek toneel. De bittere ironie in het hermetische tekstbouwsel van Müller wordt op bijna pamphlettistische wijze geaccentueerd.

En Müllers poëtisch sarcasme sluit, via diens eigen stemgeluid op band, de vertoning af, maakt hem als het ware rond: „In tijden van het verraad/zijn de landschappen mooi.” Tijdens de grote demonstratie van 4 november 1989, vijf dagen voor de Muur viel, maakte hij zijn eigen speech (een pleidooi voor onafhankelijke vakbonden) ook zo mooi rond: „Als de regering in een van de komende dagen valt, mag er op de volgende demonstraties gedanst worden.” Een intrigerende toneelavond.

LOEK ZONNEVELD

ADVERTENTIE

OP WEG NAAR ACAPULCO
van Flip Broekman
Regie: Peter Oosthoek



LUNCHVOORSTELLING
over wantrouwen, geluk en
de terreur van de goedheid

THEATER BELLEVUE
i.s.m. Toneelgroep Amsterdam
vanaf 25 februari (beh. za/ma)
12.30 uur

RESERVEREN 020 - 6247248